

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інститут права, економіки і міжнародних відносин

Кафедра економіки і міжнародних економічних відносин

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО
ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ**

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ другий (магістерський)
(назва рівня вищої освіти)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність
(найменування освітньої програми)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 076 Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність
(код та найменування спеціальності)

Розглянуто
на засіданні кафедри економіки і
міжнародних економічних відносин
протокол № 1 від «30» серпня 2018 р.

Одеса - 2018 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПРАКТИКИ.....	7
2. ЗМІСТ ПРАКТИКИ.....	8
2.1. Загальні положення.....	8
2.2. Бази практики.....	9
3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ.....	9
3.1. Загальні положення.....	10
3.2. Обов'язки керівника практики від академії (кафедри).....	10
3.3. Обов'язки керівника від бази практики.....	11
3.4. Обов'язки здобувача вищої освіти.....	11
4. ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	11
4.1. Визначення послідовності наукового дослідження.....	12
4.2. Вимоги до оформлення звіту з переддипломної практики.....	13
4.3. Апробація наукових результатів.....	13
5. ЗАХИСТ ЗВІТУ З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ.....	13
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ.....	14
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	14
ДОДАТКИ.....	15

ВСТУП

В сучасних умовах господарювання підприємств суттєво підвищуються вимоги до підготовки спеціалістів економічного профілю.

Методичні вказівки до проходження переддипломної практики підготовлено згідно з «Положенням про організацію навчального процесу з поглибленою практичною підготовкою здовачів вищої освіти», «Національною рамкою кваліфікацій» (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341) та галузевими стандартами вищої освіти. Практична підготовка здовачів вищої освіти закладів вищої освіти є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього ступеня магістра і має на меті набуття здобувачем вищої освіти особистісних і професійних компетентностей, пов'язаних з проведенням наукових досліджень, оформленням і публікацією отриманих наукових результатів. Переддипломна практика є заключною ланкою практичної підготовки, яка проводиться перед захистом кваліфікаційних робіт. Під час цієї практики поглиблюються та закріплюються теоретичні знання з науково-практичних та методичних підходів щодо дослідження напрямів діяльності на обраному підприємстві, збирається практичний матеріал для виконання магістерських робіт. Програма переддипломної практики розроблена у відповідності до фахових компетентностей магістра з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. Вона є основним навчально-методичним документом для здовачів вищої освіти і наукових керівників від закладу вищої освіти та бази практики, який визначає порядок і принципи проведення переддипломної практики зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Переддипломна практика повинна сформувані у здовачів вищої освіти професійні уміння, навички роботи у науковій, освітній та інноваційній сферах діяльності підприємства, а також передбачає збір та обробку матеріалів за темою кваліфікаційної роботи. Базами практики можуть бути підприємства різних форм власності і різних видів діяльності. Тривалість практики за навчальним планом – 2 тижні.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПРАКТИКИ

Метою переддипломної практики є практичне закріплення науково-теоретичної підготовки магістрів, розвиток навичок та вмінь аналітичної, проектно-дослідницької, інноваційної діяльності для вирішення проблем удосконалення управління діяльністю підприємства та підготовка до виконання кваліфікаційної роботи за обраною темою.

За час проходження переддипломної практики здобувачі вищої освіти повинні:

- ознайомитись із структурою підприємства, його економічними службами, характером організації їх діяльності і управління;
- вивчити передовий досвід організації звітності та обліку на підприємстві;
- оволодіти способами й прийомами аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства;
- сформувати вміння здобувати і аналізувати теоретичний та емпіричний матеріал, письмово викладати й обґрунтовувати свої думки;
- самостійно визначити проблему прикладного дослідження, оцінювати дослідницьку ситуацію, розробляти програму дослідження та її представляти, надавати у науково обґрунтованій та доступній формі результати проведеної роботи;
- критично осмислювати специфіку функціонування досліджуваного підприємства;
- набути навички проведення аналізу господарської діяльності підприємства.

Підготовка до переддипломної практики включає в себе:

- вивчення сучасного стану теорії по темі переддипломної роботи;
- попереднє визначення складу методів аналізу результатів роботи підприємства в цілому і необхідних для цього техніко-економічних показників, обґрунтування доцільності виконання теми переддипломної роботи для даного підприємства;
- вибір методів аналізу безпосередньо по темі кваліфікаційної роботи і необхідної для цього інформації.

У процесі проходження переддипломної практики здобувачам вищої освіти необхідно:

- уточнити конкретні методи аналізу як результатів роботи підприємства в цілому, так і безпосередньо за тематикою кваліфікаційної роботи (проекту);
- виконати основні розрахунки техніко-економічного аналізу, визначити повноту зібраної інформації і доповнити її при необхідності;
- визначити можливі технічні та організаційні резерви підвищення ефективності діяльності підприємства.

2. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Загальні положення

Програма переддипломної практики передбачає завдання, які дають можливість узагальнити знання, практичні уміння та навички на базі конкретного суб'єкта господарювання, оволодіти професійним досвідом, перевірити готовність майбутнього фахівця до самостійної трудової діяльності, зібрати матеріал до дипломної роботи.

Програма практики містить вивчення основних сторін діяльності підприємства (табл. 1), включаючи як суто організаційні аспекти функціонування організації, так і характеристику його фінансового, трудового і маркетингового потенціалу тощо.

При виконання програми практики здобувач вищої освіти більше уваги має приділяти аналізу тих питань, які відповідають тематиці його переддипломної роботи.

Таблиця 1

План переддипломної практики

Назва виду діяльності	Кількість днів практики
1. Вивчення установчих документів підприємства-базису практики (ознайомлення з установчим договором і статутом підприємства; визначення основних видів діяльності підприємства)	1
2. Вивчення та аналіз організаційної структури управління підприємством (схема організаційної структури підприємства (установи, організації); визначення типу оргструктури; відповідність типу структури цілям і завданням підприємства (установи, організації)).	1
3. Ознайомлення з системою планування діяльності підприємства (ознайомлення із стратегічними планами розвитку підприємства (установи, організації); ознайомлення зі структурою планування (довго- і середньостроковий, поточний плани) підприємства; аналіз обґрунтування планових показників і напрямів підприємства (установи, організації); аналіз системи планування чисельності промислово-виробничого персоналу та окремих категорій працюючих)	2
4. Аналіз маркетингової діяльності підприємства (аналіз попиту на продукцію підприємства, ринків збуту, цінової політики, конкурентоспроможності продукції)	2
5. Аналіз виробництва і реалізації продукції (аналіз динаміки і виконання плану виробництва і реалізації продукції, асортименту, структури і якості продукції)	2
6. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів підприємства (забезпеченість трудовими ресурсами, використання фонду робочого часу, рівень продуктивності праці, аналіз фонду заробітної плати, показників ефективності використання трудових ресурсів, системи мотивації персоналу)	3
7. Аналіз виробничих потужностей підприємства, оцінка ефективності використання основних і оборотних фондів підприємства, матеріальних ресурсів	3
8. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства (аналіз прибутку та рентабельності, доходів і видатків підприємства)	3
9. Оцінка фінансового стану підприємства (показники платоспроможності,	3

Назва виду діяльності	Кількість днів практики
ліквідності, фінансової стійкості)	4
10. Виявлення можливих резервів підвищення ефективності підприємства	2
11. Збір матеріалів підприємства зі стану охорони праці і навколишнього середовища	2
12. Складання звіту з переддипломної практики	8
Разом	

Бази практики

Базами практики є суб'єкт господарювання - виробничі підприємства будь-якої галузі та форми власності, оптові фірми, запропоновані кафедрою. База практики може бути запропонована здобувачем вищої освіти, за умови погодження з кафедрою.

Під час практики за кожним здобувачем вищої освіти закріплюється робоче місце в одному з підрозділів підприємства, яке повинно відповідати специфіці та темі кваліфікаційної роботи, направленості науково-дослідної роботи здобувача вищої освіти та можливості здійснення кваліфікованого керівництва його роботою.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Загальні положення

Розподіл здовачів вищої освіти по підприємствах здійснюється кафедрою, а по конкретним робочим місцям – керівником практики від підприємства.

Для здовачів вищої освіти встановлюється режим роботи, обов'язковий для робітників підприємств, з розповсюдженням на них діючої табельної системи. Здобувач вищої освіти-практикант несе повну відповідальність за точне і вчасне виконання дорученої йому роботи, дотримання вимог техніки безпеки і виробничої санітарії, сумлінне виконання усіх вимог та правил внутрішнього розпорядку, що діють на базі практики.

За можливості здобувачі вищої освіти можуть бути тимчасово зараховані на відповідні штатні посади.

Здобувач вищої освіти повинен вивчити програмне завдання кафедри і виконати всі розрахункові та аналітичні роботи, які впливають з завдання, а також вести спеціальні розробки (якщо обрана науково-дослідна тема).

В процесі практики здобувач вищої освіти веде щоденник. Записи в щоденнику після відповідної перевірки підтверджує керівник практики від підприємства. Навчально-методичне керівництво переддипломною практикою здійснюється кафедрою. Кафедра забезпечує підприємства і здовачів вищої освіти-практикантів методичними рекомендаціями практики, здійснює контроль за організацією і проведенням практики, дотриманням її термінів і змісту, організацією захисту звітів про проходження переддипломної практики, підводить підсумки практики.

Обов'язки керівника практики від університету (кафедри)

У період виконання своїх функцій керівник практики від університету (кафедри) зобов'язаний організувати практику відповідно до затверджених методичних рекомендацій:

- 1) своєчасно довести до здовачів вищої освіти методичні рекомендації практики, провести загальний інструктаж;
- 2) здійснювати консультування здовачів вищої освіти з питань програми практики, регламенту підготовки звіту про практику. Спрямовувати науково-дослідну діяльність здовачів вищої освіти, пов'язану з підготовкою звіту про проходження практики і переддипломної роботи;
- 3) забезпечувати взаємодію з керівником практики від бази практики;
- 4) здійснення необхідних заходів з усунення виявлених недоліків у процесі проведення практики;
- 5) регулярне інформування завідувача кафедри про стан проходження студентами практики;
- 6) контролювати виконання програми практики, регламент підготовки переддипломної роботи, рецензувати звіт з практики, брати участь у його захисті в складі комісії;
- 7) інформувати кафедру про стан проходження студентами практики, виконання регламенту написання переддипломної роботи.

Обов'язки керівника від бази практики

Керівництво переддипломною практикою здійснюють висококваліфіковані спеціалісти, що займають керівні посади (керівники лінійних та функціональних підрозділів) на підприємстві (установі, організації), визначеному для здобувача вищої освіти як база практики. Виконуючи свої функціональні обов'язки, керівник практики від підприємства повинен:

- 1) створити належні умови для якісного виконання студентами програми практики;
- 2) здійснювати методичне керівництво і допомагати здобувачам вищої освіти одержати необхідні матеріали як для виконання програми практики, так і для підготовки консультаційного проекту та кваліфікаційної роботи;
- 3) контролювати роботу здовачів вищої освіти і додержання ними трудової дисципліни;

4) надати письмові характеристики здобувачам вищої освіти з оцінюванням їхнього ставлення до роботи, дотримання трудової дисципліни, рівня практичної підготовки: у характеристиці від практики результати здобувача вищої освіти оцінюються за системою ECTS;

5) за погодженням з випускаючою кафедрою та відділом практики академії надати допомогу в організації та проведенні для здовачів вищої освіти- практикантів фахових екскурсій на підприємство, зустрічей з провідними спеціалістами та керівниками бази практики, інших видів колективних форм навчання.

Обов'язки здобувача вищої освіти

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

1) перед початком практики одержати на кафедрі направлення на практику і щоденник; на кафедрі – дану методичні рекомендації;

2) під час проходження практики суворо дотримуватися правил техніки безпеки та внутрішнього розпорядку, чинних на базі практики;

3) сумлінно виконувати програму практики, не відмовлятися від виконання завдань і доручень керівника від бази практики, спрямованих на засвоєння практичних навичок діяльності економіста;

4) зібрати та обробити матеріали, необхідні для підготовки переддипломної роботи;

5) згідно до вимог програми практики своєчасно оформити звіт і подати його на кафедру для перевірки і рецензування науковим керівником;

6) захистити звіт з практики перед затвердженою комісією.

4. ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Визначення послідовності наукового дослідження

Наукове дослідження – це діяльність, що спрямована на вивчення об'єкта з метою встановлення закономірностей його створення та розвитку, а також на подальше використання отриманих знань в практичній діяльності. В рамках переддипломної практики здійснюються прикладні дослідження – це вид діяльності, що спрямована на отримання та використання знань для вирішення прикладних проблем, що виникають в практичній діяльності. Прикладна проблема – це ситуація, що виникла на практиці, яка характеризується протиріччям між двома станами: існуючим та бажаним. Вирішити проблему означає ліквідувати розрив між двома станами.

Наукове дослідження проводиться за наступними етапами:

- визначення наукової проблеми;
- формування мети, завдань, об'єкту та предмету дослідження;
- визначення методики та методів дослідження;

- визначення потрібної інформаційної бази;
- проведення аналізу отриманої інформації, проведення потрібних розрахунків, формулювання висновків та пропозицій;
- викладення матеріалів дослідження у вигляді звіту;
- підготовка наукової статті за результатами дослідження.

Вимоги до оформлення звіту з переддипломної практики

По закінченню практики здобувач вищої освіти складає письмовий звіт і здає його на перевірку керівнику практики від академії.

До звіту про практику повинні бути додані матеріали аналізу по темі дослідження, характеристика і аналіз роботи об'єкту вивчення, креслення, схеми, графіки, таблиці вхідних даних.

Обсяг звіту – 20-40 сторінок машинописного тексту. Звіт про проходження практики повинен мати чітку структуру, логічну послідовність і конкретність викладення матеріалу, переконливість аргументації, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій. Звіт виконують на аркушах паперу формату А4. З усіх чотирьох сторін повинні бути залишені поля: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – 20 мм, з використанням шрифту Times New Roman текстового редактора Word розміру 14 з полуторним міжрядковим інтервалом.

Текст основної частини звіту ділять на розділи, підрозділи, пункти. Звіт повинен бути зброшурований.

Звіт повинен включати розділи, зазначені нижче.

1. Титульний лист.
2. Зміст.
3. Перелік позначок, скорочень, символів і спеціальних термінів (якщо вони є).
4. Вступ.
5. Основна частина.
6. Висновки.
7. Список джерел, які використовували.
8. Додатки (обов'язкові: форма 1 та 2 звітності підприємства за останні 3 роки).

Звіт повинен бути складений і представлений у встановлений термін на кафедрі.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики та отримав негативний відгук про роботу і незадовільну оцінку при захисті, відраховується із університету.

Здані на кафедру матеріали по практиці здобувачам вищої освіти не повертаються.

Апробація наукових результатів.

Апробація результатів наукового дослідження в рамках переддипломної практики повинна здійснюватися в формі наукової статті або тез доповіді на

конференції.

5. ЗАХИСТ ЗВІТУ З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

Керівник практики від кафедри розглядає й оцінює звіт здобувача вищої освіти, дає відгук з рекомендацією до захисту. У разі суттєвих відхилень виконаного звіту від вимог його повертають для доопрацювання.

Захист звіту про проходження переддипломної практики приймає керівник практики від кафедри.

Звіт після захисту передається на збереження до архіву.

Критерієм ефективності проходження практики є практичне засвоєння знань, умінь і навичок, передбачених програмою з переддипломної практики. Виконання практичних завдань на базах практики контролюється в процесі їх подання і захисту.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

Звіт оцінюється за шкалою «А», якщо він за змістом:

1) виконаний на високому методичному рівні та повністю відповідає вимогам цих методичних рекомендацій;

2) свідчить про ґрунтовне знання сучасних методів аналізу планування, прогнозування та економічного обґрунтування та досконале володіння обчислювальною технікою;

3) містить елементи самостійного дослідження окремих прикладних питань;

4) демонструє відмінне знання практики роботи досліджуваного підприємства та його проблем;

5) має практичне значення для поліпшення результатів фінансово-господарської діяльності підприємства. Крім того, під час захисту здобувач вищої освіти виявив глибоке розуміння основних проблемних питань з теми індивідуального завдання, досконале володіння його матеріалами, дав кваліфіковані відповіді на поставлені запитання і навів істотні аргументи на захист поданих у звіті окремих положень, прикладних пропозицій і рекомендацій.

Звіт оцінюється за градацією «В» і «С» якщо він за змістом: 1) виконаний на високому методичному рівні і повністю відповідає вимогам цих методичних рекомендацій; 2) задовольняє не менше ніж трьом вимогам до балу «А». Крім того, під час захисту здобувач вищої освіти виявив добре розуміння основних проблемних питань з теми дослідження, володіння його матеріалами, дав кваліфіковані відповіді на поставлені запитання; має наявні несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення звіту й щоденника. Характеристика здобувача вищої освіти є позитивною. У відповідях на запитання членів комісії щодо програми практики здобувач вищої освіти припустився окремих неточностей, але загалом має тверді знання.

Оцінки «D» і «E» – свідчать про недбале оформлення роботи та

щоденника. Переважну більшість питань програми практики у звіті висвітлено, однак мають місце окремі розрахункові й логічні помилки. Характеристика здобувача вищої освіти в цілому є позитивною. Відповідаючи на запитання членів комісії здобувач вищої освіти почувався невпевнено, збивався, припускався помилок, виявив поверхові знання.

Оцінка «FX» – виставляється студенту, якщо у звіті висвітлено не всі питання або роботу підготовлено не самостійно. Характеристика здобувача вищої освіти у частині ставлення до практики та трудової дисципліни є негативною. На запитання членів комісії здобувач вищої освіти не міг дати задовільних відповідей.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Березін, О. В. Економіка підприємства : навч. посіб. / О. В. Березін, Л. М. Березіна, Н. В. Бутенко. – К. : Знання, 2017. – 390 с.
2. Величко, В. В. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. В. Величко. – Х. : ХНАМГ, 2015. – 169 с.
3. Гринчуцький, В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погріщук. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 304 с.
4. Герасимчук, З. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / З. Герасимчук, Л. Ковальська. – Луцьк : Волинські старожитності, 2015. – 336 с.
5. Залуцький, І. Р. Планування і діагностика діяльності підприємств : навч. посіб. / І. Р. Залуцький, В. М. Цимбалюк, С. Г. Шевченко. – Л. : Новий Світ-2016, 2017. – 320 с.
6. Захарченко, В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Захарченко. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 144 с.
7. Економіка і організація виробництва : навч. посіб. / В. А. Паламарчук, Л. О. Городецька, Е. Д. Дмитренко, О. І. Туз. – К. : НАУ-друк, 2016. – 400 с.
8. Остапчук А. Д., Збарська А. В. Організація підприємницької діяльності у фірмі: навч. посібник [за ред. професора В. К. Збарського. – К.: КиМУ, 2015.
9. Посилкіна, О. В. Впровадження процесних технологій в управління науково-дослідними та дослідно-конструкторськими розробками у фармації : наук.-метод. рек. / О. В. Посилкіна, М. І. Сидоренко. – Х. : НФаУ, 2018. – 26 с.
10. Тирпак І. В. Основи економіки та організації підприємництва: навч. посіб. / І. В. Тирпак, В. І. Тирпак, С. А. Жуков. – К.: Кондор, 2017. – 284 с.
- 10.– 273 с.

ДОДАТКИ

ЩОДЕННИК

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384

Форма № Н-7.03

_____ (повне найменування вищого навчального закладу)

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид і назва практики)
здобувача вищої освіти _____
_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
Інститут, права, економіки та міжнародних відносин
Кафедра, економіки і міжнародні економічні відносини освітній рівень вищої освіти другий
(магістерський) _____
галузь знань _____
спеціальність _____
_____ (назва)
_____ курс, група _____

Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці

_____ (назва підприємства, організації, установи)

Lined area for writing the review and evaluation.

Керівник практики від підприємства, організації, установи _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Печатка

« _____ » _____ 20__ року

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

Висновок керівника практики від закладу вищої освіти про проходження практики

Дата складання заліку „_____” _____ 20____ року

Оцінка:

за національною шкалою _____
(словами)

кількість балів _____
(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики від вищого навчального закладу

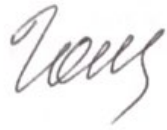
_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Методичні вказівки до переддипломної практики підготовлено:

Зав. каф., д.е.н.

Головченко О.М.